СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК LVIII. Ч. 194. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 22-го СЕРПНЯ 1950. — No. 194. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, AUGUST 22, 1950. VOL. LVIII.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свобода": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

ЗАПОВІДАЮТЬ НЕДОСТАЧУ РОБІТНИКІВ НА ЧАС ВІЙНИ

Вашингтон, 20 серпня. — Безперечно, що прийде до поважної недостачі робучої сили в ключевих промислах, як тільки почнеться повне діяння програми, предвиденої президентом Труманом з нагоди війни в Кореї — таке заявляють урядові департаменти праці. Можливе, що не прийде до такої недостачі, як було за другої світової війни, одначе вже тепер департамент праці призначив 20 експертів для обміркування тактики при постачанні робітників, хоч це надію департамент був затурбований, що зробити з великим числом безробітних.

Розгляд восьми великих промислових осередків виказує, що вже тепер бракує вправлених робітників тому, що підприємства, які надіються замовлень для оборони, наймають наперед робітників для належного пристосування своїх фабрик. Досі військова бранка ще не спричинила замішання в набиранні робітників, одначе, коли прийдуть перші покликання рекрутів у наступному місяці, можна буде відчути недостачі. Статистика за місяць липень виказує, що затруднених робітників в тому місяці було 61,214,000 осіб, отже дещо менше ніж в червні, коли то було 61,600,000 затруднених. Це тому, що підчас вакацій багато підприємств замикають свої робітні.

АРЕШТУВАЛИ ІНЖЕНЕРА ДЕПОРТОВАНОГО З МЕКСИКА ЯК СОВЄТСЬКОГО ШПИГА.

Ню Йорк. — Мортон Собел, з повіту Квінс, інженер експерт в електроніках і радарі, який працював у найтайніших урядових контрактах, попав під арешт під замітом шпіонажі. Його арештували в місті Ларедо, у стейті Тексас, куди його депортувала мексиканська влада. Собел виїхав літаком з жінкою до міста Мексик 25 червня, як турист. З Мексика вони хотіли виїхати до Скандинавії, а звідти до Росії. Мексиканська влада перешкодила втечі й депортувала його до Стейтів. Собела вважають спільником Джулюса Розенберга, якого велика судейська лава в Ню Йорку поставила в стан обвинувачення минулого четверга за шпигунську змову.

ПРАЦЯ НАД ВИРОБОМ ВОДНЕВОЇ БОМБИ.

Сенатор Брайен МекМагон, предсідник спільної конґресової комісії атомової сили виявив, що праця над виробом водневої бомби йде вперед тому, що Росія не згодилися на контролю атомової бомби в Обєднаних Націях. Сенатор промовляв на зібранні жидівського жіночого товариства в готелю Валдорф Асторія і в промові сказав, що виріб водневої бомби наказаний самообороною. Він заявив, що „вільний світ не буде безчинно приглядатися, як Росія зїдає його по кусникові. Сенатор твердить, що Росія має атомову бомбу, а тепер працює над виробом водневої бомби, отже не можна дальше обманювати себе, що Росія не є належно озброєна.

ДОКОВІ РОБІТНИКИ ВІДМОВЛЯЮТЬСЯ ВИВАНТАЖУВАТИ ФУТРА З РОСІЇ.

Ню Йорк. — Російські футра, які привезено кораблем Мавретанія до тутешньої пристані, остають не вивантажені тому, що портові робітники відмовилися від роботи. Провідники юнії кажуть, що теперішній стан, це справжній воєнний стан між Америкою й Росією й тому треба застосувати супроти Росії відповідні воєнні міри. Юнія не видає робітникам вказівок у цій справі, вони самі рішають, чи хочуть цей набір вивантажувати, чи ні.

Британія висилає сухопутні війська на оборону Кореї

Лондон, 21. серпня. — З доручення британського уряду, з'єднання британської піхоти в Гонґ Конґ мають бути негайно вислані на Корею для допомоги американським і південно-корейським військам в обороні Корейської Республики перед комуністичним напасником. В повідомленнях з Гонґ Конґ подається, що два батальйони піхоти, разом около 1,500 вояків, вже приготовляються до виїзду на Корею. Повідомлення про це рішення видало вчора ввечорі британське міністерство війни. Його винесено у відповідь на звернення ген. Мек Артура до Об'єднаних Націй про „негайну висилку підкріплень". В поінформованих колах стверджується, що піхота з Гонґ Конґ буде тільки „передньою сторожею" дальших британських сухопутних з'єднань, що мають взяти участь в боротьбі проти большевизму в Кореї. Безпосередньо за цими піхотними відділами будуть вислані з'єднання артилерії, танків та саперів. Рівночасно з висилкою військ з Гонґ Конґу на Корею, інші частини негайно перекидуться до Гонґ Конґ, цеї ключевої британської бази на Далекому Сході. З'єднання британської фльоти беруть участь в корейській війні вже майже від першого дня інтервенції Об'єднаних Націй проти аґресора.

НОВИЙ ІНТЕРЕСНИЙ ЕПІЗОД В КОРЕЙСЬКІЙ ВІЙНІ заіснував в неділю, 20-го серпня, як південно-корейські війська, під сильною охороною аліянтських морських збройних сил, висадились на острові Токчок (1) на Жовтому Морі, тільки 50 миль від північно-корейського „старого" кордону. В міжчасі, на південному фронті навколо Тайґу (2), американські і південно-корейські війська відбили генеральний комуністичний наступ та самі перейшли до протинаступу, здобуваючи одну з найбільших перемог в теперішній війні.

МЕК АРТУР ОСТЕРІГАЄ ЧЕРВОНИХ ПЕРЕД ВАРВАРСТВОМ

Токіо, 21. серпня. — Головнокомандуючий силами Об'єднаних Націй в обороні Кореї, ген. Доґлес МекАртур, звернувся по радіо та розкидками до командування силами червоних аґресорів, щоби вони припинили варварські знущання і вбивство полонених. В повідомленні ген. Мек Артура заповідається, що червоні вожді будуть потягнені до судової відповідальности за поповнені ними воєнні злочини, як тільки скінчиться війна аліянтською перемогою.

КОРЕЯ ЦЕ КЛЮЧ МИРУ, КАЖЕ ТРУМАН

Дітройт, 20 серпня. — Злучені Держави й Обєднані Нації мусять віднести перемогу у війні в Кореї, щоб недопустити до поширення збройного конфлікту до інших частей світу. Таку осторогу написав през. Труман у привіті на конвенцію Американської Федерації Учителів. Президент не згадав Кореї по імені, тільки згадав про боротьбу в цій країні, одначе значення цих слів було ясне для 500 делеґатів конвенції. Труман сказав у дальшому тексті привіту: „З неспровокованої аґресії нам треба витягнути науку, що ми не можемо рахувати на забезпечення наших демократичних установ. Одначе ми рішені, що відокремлені воєнні стріли не сміють злучитися разом і перемінитися на жахливу лісову пожежу, яка нищить усе по дорозі... Кожна генерація мусить наново перебирати обовязок стояти на сторожі наших установ у світлі змінливих відносин серед світового громадянства."

ПОРАЗКА ЧЕРВОНИХ НА ФРОНТІ БІЛЯ ТАЙҐУ І ПОГАНҐ

ПІСЛЯ ПРИПИНЕННЯ ВОРОЖОГО НАСТУПУ, АМЕРИКАНЦІ ПЕРЕЙШЛИ ДО ПРОТИНАСТУПУ

Токіо, 21. серпня. — Плянований на широку скалю наступ червоних на корейському фронті, зокрема на його ділянках біля важливої американської комунікаційної і стратегічної бази Тайґу та біля східно-корейського порту Поганґ, впродовж останніх трьох днів не тільки був припинений, але переййшов в успішний американський і південно-корейський протинаступ. На фронті біля міста Тайґу, яке минулої п'ятниці було евакуоване і на передмістях якого вже падали перші гарматні стріли, американські і південно-корейські з'єднання відбили ворожий наступ та самі, перейшовши до протинаступу, здобули терен, захоплюючи місто Кумґва на північ від Тайґу. Теж на інших ділянках цього фронту американські і південно-корейські сили успішно відбили ворожий наступ, відкидуючи головну силу ворога до лінії ріки Нактонґ. В безуспішньому наступі ворог поніс величезні втрати. Американський протинаступ продовжується вже на около 20 миль на північ від Тайґу. — Негайно після першого припинення ворожого наступу на Тайґу, евакуоване з цього міста населення почало знову вертатися до своїх домів. В місті тепер знову цілком нормальні обставини.

Більші успіхи мали американські і південно-корейські оборонці теж на крайньо східному фронті, біля порту Поганґ. Зупинивши ворожий наступ, південно-корейські сили, піддержані з'єднаннями американської піхоти та авіяції, перейшли до протинаступу, — здобули назад від ворога місто Поганґ та вже загнали ворога поверх десять миль дальше на північ, завдаючи йому при цьому великі втрати.

(Докінчення на стор. 4-ій)

АВІЯЦІЯ ПРОДОВЖУЄ БОМБАРДУВАТИ ВОРОЖІ ЦІЛІ В ЗАПІЛЛІ

Токіо, 21. серпня. — Сильні з'єднання американських суперфортець Б-29 виконали вчора нищівні налети на два головні центри ворожої воєнної продукції в глибокому запіллі. Жертвою бомбардування впали тим разом промислові заведення в містах Сейшін і Міцубіші, недалеко від совєтсько-російської азійської території.

ЧЕРВОНІ В КОРЕЇ ВТРАТИЛИ ОДНУ ТРЕТЮ СВОЇХ ВІЙСЬК

Вашинґтон, 21. серпня. — В американських військових колах стверджують, що комуно-корейське командування, — своїми безглуздими атаками, не зважаючи на обставини та всі принципи воєнної стратегії, втратило досі вже приблизно одну третю частину з цілого свого військового складу. Ці втрати мали б переходити вже 50 тисяч вбитими, пораненими або полоненими. Це виразно позначується на теперішній боєвій спроможності ворога, що з кожним днем зменшується, — тоді як сили оборонців тільки тепер починають розгортатися.

ГЕН. В. БЕДЕЛ СМИТ НА ЧОЛІ РОЗВІДЧОЇ СЛУЖБИ

Вашинґтон. — Ген. Волтер Бедел Смит стане директором Центральної Розвідчої Агенції з кінцем місяця вересня. Він прийде як наступник адмірала Роско Гіленкеттера, який справував цей уряд від зорганізування цеї агенції в 1947 р.

Центральна Розвідча Агенція є правою рукою Краєвої Ради Забезпеки. Вона має за обовязок слідити за розвитком подій в кожній країні і наперед повідомляти Краєву Раду Забезпеки про загрозу, яка жде Америку. Зогляду на несподіваний напад комуністів у Кореї, ця агенція підпала під гостру критику Конгресу Гіленкеттер сказав у Конгресовій Комісії, що він остерігав про небезпеку, тільки не міг передбачити точного часу нападу. Ген. В. Бедел Смит підчас другої війни був головою ген. штабу ген. Двайта Е. Айзенавера, а пізніше був амбасадором до Москви. Після того він став командантом 1-ої армії, якої головна кватира находиться на Говернорс Айленд у Ню Йорку.

СЕНАТОР ЛІМЕН ПРО СОВЄТСЬКЕ НАРОДОВБИВСТВО В УКРАЇНІ

Вашинґтон, 21. серпня. — В Конґресовий Рекорд з 25-го липня втягнено на трьох з половиною сторінках внесення нюйорського сенатора Лімена в справі совєтського народовбивства в Україні. В Рекорді запротоколовано: „Мр. Лімен: Пане Предсідинку, я одержав від проф. Льва Е. Добрянського з Джорджтавнського університету, що є предсідником Українського Конґресового Комітету, заяву відносно практикованого Совєтським Союзом народовбивства. Я прохаю одноднушної згоди Сенату надрукувати в додатку до Рекорду цю вимовну заяву д-ра Добрянського..." В дальшому переданою головні твердження і думки відомого свідчення проф. Добрянського перед підкомітетом сенатського комітету закордонних справ. В Рекорді стверджено, що проти цього внесення сенатора Лімена не було спротиву.

● Бунт в'язнів в тюрмі Сан Квентін в Каліфорнії здавлено самими вистрілами для остороги.

У.К.КОМІТЕТ ДЯКУЄ У.Н.СОЮЗОВІ ЗА $7,220.75 ДОПОМОГИ

Ню Йорк, 21. серпня. — Український Конґресовий Комітет переслав Українському Народному Союзові окрему подяку за дол. 7,220.75, що їх переслано на цілі УККомітету як Національний Даток і пожертву У. Н. Союзу з останньої Конвенції. В листі УККомітету, підписаному його предсідником проф. Левом Добрянським, секретаркою Евою Піддубчишин та організаційним референтом Юліяном Ревасм, до предсідника У. Н. Союзу Дмитра Галичина, пишеться:

„Український Конґресовий Комітет Америки стверджує з великою приємністю, що Український Народний Союз, згідно з ухвалою XXII. Конвенції в Клівленді, зложив на Український Народний Фонд суму $5,000 (п'ять тисяч долярів), як Дар Українського Народного Союзу, а суму — $2,220.75, як Національний Даток, вплачений на Конвенції поодинокими Вельмишановними Делеґатами.

„З того приводу головна Управа Українського Конґресового Комітету Америки на своєму засіданні ухвалила вислови якнайсердечніші подяки для Українського Народного Союзу.

(Докінчення на ст. 4-ій)

НЕРУ „СТУДІЮЄ" ЗАПРОШЕННЯ НА ВІДВІДИНИ КОМУНО-КИТАЮ

Ню Дельгі, Індія, 21. серпня. Індійський премієр Пандіт Неру, який своїми останніми виступами в справі „замирення Кореї" доставив Кремлеві деякі демагогічні аргументи для пропаганди, одержав від комуно-китайського уряду офіційне запрошення відвідати Пейпінг. В повідомленні не говориться про цілі таких відвідин, але вважається, що це мало б стояти у „зв'язку з кампанією премієра Неру в справі замирення в Кореї". Неру ще не висловив свого рішення щодо прийняття чи відкинення запрошення, але не виключається можливости, що він скористає з цеї нагоди для продовжування його „кампанії для замирення Кореї". Крім того передбачується, що відповідно доручення при цій огляди діє стане теж індійська делеґація в Об'єднаних Націях на наступний місяць, зглядно, що премієр Неру сам мав би стати на її чолі для здійснення своїх задумів.

ГОСТРІШЕ ТРЕНУВАННЯ В АРМІЇ ДЛЯ НОВОЧАСНОЇ ВІЙНИ

Вашинґтон. — Табори для новоприбуваючих резервістів та рекрутів уже закинули недавній спосіб відзиву до початкуючих словами „панове" — „джентелмен", і завели гостру рутину при вправах для пристосіблення рекрутів до ремесла немилосердного вбивання людей на полі бою. Вісті з Кореї вказують, що велику кількість жертв серед американців треба приписати незнанню метод ворога. Показується, що там нема милосердя ні людяности, а коли американський свіжий вояк при зустрічі з ворогом надіявся якоїсь цивілізованої етикети, то він завівся. З цього саме прийшло до замішання і до непотрібних жертв.

Щоб нових рекрутів відразу призвичаїти до воєнної дійсности, офіцери й підофіцери при вправах вживають тепер не тільки іншої поведінки, але зброї для вправ вживається такої, як на полі бою. Це настрожить американських вояків зустрічати комуністів у війні на їхній лад в кожній частині світу.

● Бразилійські рудокопи манґану буде експлуатувати американське підприємство Ветлеґем Стіл Компані. Вони находяться недалеко гирла ріки Амазонки.

В АМЕРИЦІ

● **Місто Аллентави в Песильвенії** поновно ствердило бажання втримувати американський суспільний лад. — В церемоніях з цієї нагоди в суботу 18-го серпня взяли участь різні групи, між ними й українська, зодягнена в народніх костюмах, як сповіщають телеграми до нюйорських щоденників.

● **Американська комісія** для розселення осіб неспосібних до фізичної праці з причини каліцтва, має до діла в більшій частині з людьми, яким ампутовано частини тіла, пише д-р Гаверд А. Руск у щоденнику Ню Йорк Таймс. Типовим в цій справі є один естонський золотник, якому відтяли ліву ногу; дальше один українець, який направляє взуття, а якому ампутували праву ногу поза коліно і один кравець, поляк, який зазнав ампутації лівої ноги.

● **Кардинал Доґерти з Филаделфії** вийшов неушкоджений при зударі його авта з іншим. Він має 85 літ життя.

● **Місто знищене війною** перемінили на парк. Ним є колишня оселя Ферфілд Виледж у Провінції Онтеріо, недалеко Дітройту. Його знищили американці в 1812 р.

НА СТОРОЖІ ВОЛІ. Ці американські вояки, що відбивши наступ червоних на Тайґу і прогнавши їх знову за стратегічну ріку Нактонґ зайняли позиції на її східному березі, стоять без сумніву на сторожі загроженої большевизмом волі не тільки корейців, але й цілого людства.

ДОМАГАЮТЬСЯ ПРОСЛІДЖЕННЯ ОБВИНУВАЧЕНЬ ПРОТИ СОВЄТІВ В СПРАВІ ПОЛОНЕНИХ

Лейк Сoксес, 21. серпня. — Британія, Австралія і Злучені Держави звернулися офіційно до Організації Об'єднаних Націй, домагаючись прослідження обвинувачень, що Совєтський Союз навмисне задержав сотні тисяч німецьких і японських воєнно-полонених з другої світової війни. Уряди трьох згаданих країн внесли спільне повідомлення, домагаючись, — щоби на порядок нарад найближчої Генеральної Асамблеї О. Н. була поставлена „відмова Совєтського Союзу повернути на батьківщину або в інший спосіб полагодити справу воєнно-полонених, задержаних на совєтській території". Пропозиція вплинула 30 мінут перед замкненням листи пропозицій щодо порядку нарад на чергову сесію Асамблеї, що почнеться 19-го вересня. Згідно з обрахунками західних аліянтів, Совети задержали около — 400,000 німецьких і стільки японських полонених, або „в інший спосіб не розрахувались з ними". Щодо цього є два здогади: одні вважають, що з цих полонених Совети створили таємні армії, що мають допомогти Москві завоювати світ, інші, натомість — і це найбільш правдоподібне — видвигають здогад, що над цими полоненими большевики поповнили черговий злочин народовбивства.

В СВІТІ

● **300 китайських** проти-комуністичних повстанців звели з комуністичними військами кілька-годинний бій за місто Кванґнінґ, недалеко Кантону. Вони здобули місто, щоб його опісля покинути.

● **Болгарія обвинувачує** Югославію в незаконному переслідуванні болгарських громадян на югославській території.

● **„Таємна місія"** — це заголовок нового „напів-документального„ совєтського фільму, в якому представляється, як Злучені Держави і Британія намагалися під час війни „зрадити Совєтський Союз" та — „продати його німцям".

● **Дон Хуан,** претендент до еспанського престолу, виїхав з Португалії до Англії на відвідини до короля Юрія.

● **Британський уряд заповів** офіціяльний протест перед комуно-китайським урядом за постійне обстрілювання британських кораблів комуно-китайською прибережною артилерією.

● **Совєтське МВД** з невідомих причин заарештувало в Берліні совєтського полковника Пархоменка, який тільки два тижні тому був призначений головним редактором газети „Теґліхе Рундшау".

● **Французький спротив** відносно включення Німеччини в західно-европейську оборону помітно зменшився після вибуху війни в Кореї.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВСЯ НАДІЯ

Чи є всвіті, в ці грізні часи, яка українська душа, що до глибини не була б стурбована тим, що станеться, як в теперішньому ґльобальному конфлікті вичерпаються й останні вже дипломатичні міжнародні та військові „льокальні" аргументи? Що буде і що станеться з Україною та з українським народом, як Добро і Зло схрестять свої мечі за кінцеву перемогу в світі? Який вклад можуть дати українці і кожний з нас в перемогу добра і чи буде це теж перемогою України? Що зроблено і що треба зробити з українського боку, щоби після перемоги не опинитися між проклятими?

Зайво було б сьогодні повторювати та доказувати грозу положення. Але ніколи не буде досить пригадки цього положення та рівночасно провірки нашої готовости зустріти його. Нині бо є вже чи не останній час, коли можна провірити свої сили, переглянути в останнє свій багаж, відкинути зайві тягарі і збільшити моральну та матеріяльну зброю, від якої залежить перемога.

З чим ідуть українці назустріч цій рішальній розправі за майбутнє?

Сьогодні навряд чи можна б нарікати на обставини та конюнктуру відносно української справи. Це принципово справу беручи. Але чи з українського боку ці обставини використовується і чи їх використовується вповні? Ні! — і на це не треба наводити жадних доказів, бо їх кожний бачить.

Від самого закінчення другої світової війни робиться всілякі зусилля для створення одної української центрально-політичної репрезентації закордоном. Створення Української Національної Ради було поважним кроком вперед. Правильно, це був початок а не завершення. Але скільки всіляких доморослих сил кинулись руйнувати вже цей початок, щоб не допустити до його спасенного завершення? Скільки таки „рідного" українського болота кинуто українськими руками в це, що при спільних зусиллях і співпраці могло б стати політичною дошкою рятунку для української справи на міжнародному форумі? І що ставиться на це місце?

Це не єдиний прояв того дивного духа руїни, що прокляттам висить над Україною в найгрізніших хвилинах її історії. За цим не треба теж шукати аж в Европі. Вистачить оглянутись в нашому власному оточенні, бо й між нами не бракує маняків, які пробують пекти свою власну маленьку печеню коштом хочби й цілого нашого громадського життя й цілої української справи. При цьому ще й покликуються на Бога й Україну, не здаючи собі навіть справи як бідно і нікчемно вони виглядають перед масштабом Бога і України зі своїм „першенством", яке без сумніву можна їм признати в безнадійній глупоті і назадництві.

Це є той зайвий баляст в поході українського мандрівника назустріч великому рішенню. Звичайно він багато шкодить, він поважно утруднює похід до перемоги, але інші наявні факти дозволяють на твердження, що цим разом він вже справи не перерішить. Бо в поході в майбутнє є сьогодні український нарід, той скривавлений і вкритий ранами нарід, що після ще одної трагічної лекції історії в останній війні створив свою збройну силу, створив Українську Повстанчу Армію і не дозволив розбазарити її дрібно-партійній торгівлі.

Це є та вся надія для української справи, для українського народу і для України. Вона в тому, що в наступні „грізні дні залізної розплати" української справи вже не будуть розбазарювати всілякі амбітні пігмеї, бо на сторожі тої справи стоятиме нарід так само непорушно, як він став на сторожі своїє УПА.

В цій вірі і довкола цеї надії повинен і мусить об'єднатися ввесь свідомий і відповідальний український демократичний загал на еміграції і своєю поведінкою та своєю активністю створити для тих наших братів, що боряться на Рідній Землі, бодай приблизно таке джерело надії, як вони його творять для нас.

БО ВІЙНА ВІЙНОЮ

Мабуть тому, що місто Ню Йорк найкраще надається на експеримент на випадок тотальної війни, сама міська адміністрація, а з нею й стейтова влада, поробили старання, щоб звернути увагу мешканців міста, що їх може ждати на випадок загрози. Урядові чинники заповіли, що вони скоординують свої змагання зі змаганнями федеральної влади і у вересні оприлюднять „синій начерк" мобілізації всіх засобів для цивільної оборони.

У міжчасі появляються різні остороги. Вони не мають на меті викликати паніку серед населення, тільки навпаки, вказати на конечність глянути небезпеці у вічі. Що паніка можлива, не зайвим буде згадати, що після появи в пресі перед десяти днями вістки, що місто Ню Йорк приготовляє сховки на випадок нападу ворога атомовою бомбою, серед де-якої частини теж наших людей, головно ново-прибулих з европейської скитальщини спостерігалося помітне занепокоєння. Вони кинулися читати газету, щоб переконатися, чи це дійсно правда, що такі зарядження вже робляться. Вони ж саме втікали з Европи перед бомбардуванням, а тут тобі знову!...

Серед нових американців мабуть є багато таких, що пам'ятають вибух першої світової війни в 1914 р. Який жах почували вони, коли побачили, як шпиталі приготовляють масово домовини на похорони майбутніх жертв війни, що помруть по шпиталях. Коли ж прийшла друга світова війна і як німці так і комуністи з крісами в руках полювали на їхніх очах за втікачами навіть з їхніх родин, вони з тим освоїлися.

Що ж, „бо війна війною..." як співається в стрілецькій пісні.

Як для „нових" так і для „старих" американців заповідь третьої війни не є жартом. „Нові" можуть повчити „старих" про повітряні налети, про осторогу урядових чинників перед кожночасним налетом, про знищення підчас налету, про дбайливість пожежної сторожі для загашення вогнів після вибуху, про відкопування звалищ і шукання трупів серед них, про відбудову домів і направки вуличних комунікаційних засобів, про організування харчових станиць, про працю санітарних відділів, про геройство амбуляторій Червоного Хреста, про евакуацію міст, про реєстрацію громадян для дальшої акції і т. п. Одначе, все те буде тільки слабим образом того, що заповідають люди, які бачили знищення японських міст після вибуху перших атомових бомб.

Не зважаючи на те, „живий живе гадає". Управа міста Ню Йорку приготовляє сховки перед атомовою бомбою; каже людям, що буде евакуація міста, щоб хоч мільйон людей забрати з цього людського муравлища, на яке звернені очі ворога; організує відділи цивільної оборони, одначе й приготовляє шпиталі; каже одверто, що на випадок нападу тільки одною атомовою бомбою можна передбачувати 150,000 покалічень; відзивається до цілої країни, щоб була готова дати допомогу нюйорчанам після нападу і т. п.

Представник влади мовить: Є два способи на знищення великого осередку: Один масовий напад з повітря; другий — це викликання паніки перед нападом. Іншими словами: Можна спричинити занепад міста внаслідок його руїни підчас війни, але можна теж знищити його суспільне й економічне життя самим страхом перед нещастям.

Якщо має бути врятована теперішня цивілізація, треба дати свідоцтво, що людство дозріло до її втримання серед найгірших відносин. Коли винайдено машини для руїни, мусять найтися способи для забезпеки перед руїною і для рятунку з руїни.

З таким наставленням треба кожній родині освідомлювати собі можливі розміри катастрофи і готовість хоч когось з такої катастрофи вирятувати. Батьки думають про дітей, діти про батьків. Сусід за сусіда, громада за громаду. Може теж країна подумає за другу країну, одна нація за другу.

Тоді може вдасться виключити хоч один рід страшливого знищення людства: як не атомової бомби, то водневої; як не бомби, то хоч бактеріологічної війни. Доки в людині б'ється серце, не треба тратити надії на втримання життя і на виздоровлення недужого, хоч би недужим було ціле людство.

Іван Кедрин.

За науку дорого платиться

Коли в травні 1945 року, буквально в кілька днів після закінчення бойових дій, сотні тисяч втікачів із европейського Сходу прочитали, що Америка демобілізується, що стільки-то тисяч літаків уже відлетіло до своїх заморських баз, і власними очима стверджували, як топніє військова сила західніх аліянтів, — жах огортав тоді всіх нас, тодішніх членів тієї мільйонової скитальської маси. Жах нас огортав, коли ми бачили і знали, що маса британського вояцтва кинула у тодішніх виборах до англійського парляменту свої голоси на лейбуристів, маніфестуючи свій пацифізм і демонструючи проти Чорчила, в якому інстинктовно вбачали небезпеку нової війни. Жах нас огортав, коли ми бачили, якою короткозорою була військова й господарська політика західніх аліянтів на терені Німеччини, політика чисто чуттевого реванжу або свідомого, п'ятиколонного, провокаційного винищування всіх тих сил і чинників, які могли бути небезпечні для Совєтів у найближчому зударі. Бо ж у совєтській частині Німеччини совєтська військова адміністрація волоска на голові не рушила найвищим німецьким військовикам, науковцям і фахівцям німецького воєнного промислу, негайно анґажуючи їх до себе на працю в їхньому фаху, негайно стараючися їх використати для розбудови власної або відбудови німецької збройної сили — проти західніх аліянтів, у тому самому часі, коли совєтські попутчики в американській, англійській і французьких зонах витереблювали потенціяльні союзницькі сили, за вийнятком одних американців. Бо англійці й французи прозріли багато швидше. В англійців всетаки були Чорчілі, у французів де-Ґолі та — хоч і партійні противники де Ґоля, проте державні діячі із знанням европейських відносин — різні такі, як Шуман, Бідо й Поль Рено. Зате в Америці було повне благоденствіє: віра в О'єднані Нації, що заступила захитану віру у реальну вартість совєтсько-союзницької приязні і дальше панування впливів старих російських еміґрантів. І тільки спровола Америка почала відкривати Европу. Наука, дорога наука першої світової війни забулася. Скільки біліонів коштували американських громадян помилки, що їх зробила американська закордонна політика, яка не використала військової перемоги, віддала справу мирових переговорів у Версаї таким акушерам, як Клемансо і Лойд Джордж, та капіталізувала свою рішальну участь у війні хіба тільки голивудськими фільмами про „Велику Параду", — ніби-вояцьку прогулянку над Марну, прогулянку, в якій кервавилась американська експедиційна армія. Швидко потім, щоб направити ті помилки, прийшлося англосаським фінансістам Довзові і Янґові виготовляти пляни, що їх реалізація означала у практиці своїми грішми піддержувати пасивно німецького консумента від банкроцтва, щоб він міг, спіраючись на американських позичках — зрівноважити фінансовий і торговельний бюджет, зміцнити свою валюту і стати знову консументом активним, який купував би товар і сплачував борги. У практиці воно дало такі висліди, що своє господарське скріплення Німеччина використала на відбудову своєї мілітарної сили, яка в руках гітлерівських маняків стала знаряддям для підбою світу. Так, як до препоганого версайського миру дійшло без участи американців, таксамо до ступневого одностороннього ламання його німцями і врешті до Мюнхенівської угоди і до нападу на Польщу: бо хоч у теорії американський ізоляціонізм разом із теорією Монро („Америка для американців") минулися, проте у практиці вони тривали далі. У практиці вони тривали далі і через 2-гу світову війну і після неї, бо у практиці американська політика не впливала конструктивно на перебудову відносин в Европі, не знаючи їх, не орієнтуючись в їхніх праджерелах і не розуміючи, у чому лежить суть лиха та як його направити.

Ми ж, недавні українські ДП (ця назва перейде теж до історії, як один із доказів жалюгідної американської струсиної політики, що безбарвними серпанками окутує ясkраву дійсність), ми ж бачили у щоденній практиці і на власній шкурі провірювали, як то американські керівні чинники, що приїхали до центру Европи правити цим центром і розв'язувати найважніші проблеми, мусіли починати від „АБВ" всієї проблематики европейського суходолу. Багато дечого вони вже збагнули, коштом удержування ІРО і рятування Берліна перед блокадою і пляну Маршала і Атлантійського пакту. Всеодно Мадярщина із процесом Мінсентія і Прага з Бенешем та Яном Масариком і вся історія Комінформу були за кожним разом „шоками" для американської політики, неприготованої на такі „несподіванки". І по нинішній день вивчання політичної абетки не

(Докінчення на стор. 3-тій)

БОЛЬШЕВИЦЬКІ „СУДИ"

Не було ще політичного судового процесу під владою Сталіна, де б в'язні і підсудні не признали своєї „вини" і своїх „злочинів". Що примушує нещасні жертви терроризму до признання і до „каяття" за небувалі діла?

Мені довелося вести розмову з одним бувшим в'язнем у совєтській Німеччині, якому пощастило вирватися з неволі і втекти в Західну Німеччину. Він був заарештований за здогадну „шпіонську діяльність для американців" і сидів у слідчих тюрмах совєтської МВД в Німеччині. Цей німець — дрібний ремісник, ніколи не цікавився ніякою політикою, і однак совєтська поліція хотіла за всяку ціну зробити з нього „політичного злочинця".

У в'язницях він багато пережив сам і почув немало від своїх „союзників", тому його оповідання має документальну вартість.

Насамперед питання, чому і за що арештовують. Він каже, що в тих масових арештуваннях нема системи, нема політичного глузду. Беруть до в'язниць без розбору, людей усякого стану і звання. Переважно це люди, що завсіди були байдужі до політичних справ, отже були б вони лояльними громадянами совєтської Німеччини. А все ж їх тягають по тюрмах і бють та мучать і врешті з людей тихих і покірних роблять запеклих ворогів комуністичної системи.

В довгих розмовах ми спільно вияснили, що в тих арештуваннях невинних людей теж є своя „система". Вона виходить із переконання комуністів, що вони мають за собою тільки незначну частину населення. Тому є необхідність провадити масові арештування в тій надії, що між невинними знайдуться також і винні „вороги народу". Що при тому також невинні люди зазнають незаслужених мук і переслідувань, це комуністів не турбує: головне для них, що „вороги пролетаріяту" будуть знищені.

Ще й інший глузд знайшли ми в цій на перший погляд безглуздій системі: комуністи не так надіються на своїх прихильників, як на страх своїх неприхильників. Небезпека попасти у в'язницю насторожує кожного до обережности, люди бояться власної тіні і, звичайно, не можуть і думати про активну боротьбу проти комуністичного режиму. Це той масовий терор, що його так пророчо описав Ф. Достоєвський у своєму романі — „Біси".

Мій знайомий, бувший совєтський в'язень у Німеччині, оповідає, як його і його товаришів у нещасті пробували примусити службовці МВД до „признання". Можна сказати, що фантазія маркіза де Сада (від того слово „садизм") — це дитяча забавка, порівняно з рафінованими „досягненнями" МВДистів.

Приміром, арештованих женуть у камеру, в якій є по коліна води. Не можна ні сидіти, ні лежати, треба ввесь час стояти. Арештантів не випускають для виконування фізіологічної потреби, отже вода перемішується з людським калом і сечею. Тюремники не дають арештованим пити, і дехто від мук жажди пробує пити навіть ту „воду", що має під ногами... Вязнів, що мусять стояти день і ніч у такій камері, морять голодом. Тричі на день приносять тюремні посіпаки по кусочку хліба і кидають їм мов собакам. Кожний старається піймати хліб, але тюремники навмисне так кидають, щоб хліб упав у ту страшну „воду".

Після знущань МВДисти кличуть в'язня на допит. Йому ставлять обвинувачення і вимагають власним підписом ствердити „признання вини". Совєтські тюремники добре вишколені, бездоганно володіють німецькою мовою.

Коли жертва не хоче „признатися", то уживають інших засобів примусу. Напр., приводять в'язня до роскішного кабінету, чемно просять сідати і навіть пропонують закурити. В'язень, що вже давно не курив, простягає руку до запропонованої цигарки, а в цей момент цигарки віддалюються, і слідчий каже: перед тим як закурити, може ви скажете про вашу роботу проти „народньої влади". Деколи пропонуть різного сорту цигарки, і коли в'язень вибере собі американську, то це вважають за доказ вини, бо, мовляв, видно, що звик брати цигарки від своїх „хлібодавців" — американців... При тім ставлять деколи коло в'язня доброго „боксера", що бє його, на кивок слідчого, після „чемної" розмови.

(Докінчення на стор. 3-тій).

Іван Керницький.

БЕЗЖУРНІ ЛІТА

10)

Під нашою господинею поволеньки підкосилися коліна вона спотикнулася і важко, дуже важко присіла на крайчику ностелі. Дебелі руки обмотані чорною вервицею налякано притулила до дебелих грудей.

— Йой, Матко Найслодша! А що ж би то таке могло бути?

— Пані Павлово! — продовжав мій пан інструктор з немалими труднощами розчісуючи свою гирю. — Ми є, славити Бога, християни та практикуючі греко-католики, тому нам і не слід давати віру всяким забобонам, всяким суєвірним вигадкам про духів, опирів, та інші страховища. Одначе я вам скажу, Павлово, скажу вам як студент та будь-що-будь інтелігент, людина із щойно розпочатою високою освітою, що поза нашим розумом існує щось таємниче, нерозгадне, щось, що криється поза межами нашого світосприймання. Оце таємниче щось — це є, власне, духи, добрі і лихі духи. Як вам може відомо, а може й не відомо, є на світі народи, що вірять у мандрівку душ. По латині це називають „реінкарнація", а по грецьки ‚метапсихоза". Звичайно — ніхто вас, пані Павлово, не розіпне на хресті, коли ви не вб'ете собі в тямку однієї чи другої отакої премудрої назви, або й забудете обі в купі. Теорія про мандрівку душі лягла в основу брамансько-буддійської релігії, що її почитають, між іншими, також мешканці Індії, народ, що засадничо не носить штанів, а ходить в самих лише підштанках. Оці індуси вірять, що душа померлої людини входить в собаку, кота, в свиню, у віслюка, і так постепенно чимчикує собі з одної скотини в другу, аж поки це їй навкучиться, а відтак знову вселяється в людське тіло. І тепер так: коли, скажемо, з небіщика влізе у тварину душа порядної людини, то ця тварина також буде добра, лагідна та пожиточна. Коли ж у тварину залізе душа такого горлоріза як опир із Діссельдорфу, або і наш Цибульський, що порізав наречену на сімдесять сім кусків, то тоді така тварина стає гіршою чорта. Очевидячки — досі я кпив собі з отих вірувань, вважаючи їх байками. Аж тут, у вашій хаті, — так, так пані Павлово, в вашій хаті я переконався, що в таких віруваннях є велика доля правди! Так, пані Павлово! Є на світі тварини, що мають в собі чорта!

— Ісусе Христе! — з острахом прошептала пані Евдокія.

— Так, мають в собі чорта! — щораз більше запалювався мій пан інструктор. — Пригадайте собі, пані Павлово, тих вуличних котів, що їх позносив був до нас Адасько... Між ними був один, такий чорний, осмолений, з таким диким — непривітним виглядом та злющими сліпаками. Я певен, я голову свою даю за те, що цей котище мав у собі злого! І що більше: лихий дух перескочив з нього і вселився у ваших котів, пані Павлово! Так! Тепер у ваших котах сидить чорт! Вони мають в собі злого духа!

— Матінко Божа! — ледви простогнала пані Евдокія і машинально підняла руку, щоб перехреститись, а рука, немов відрубана мертво упала їй на коліна.

— Я знаю, — викрикав пан Макс. — Ви не ймете мені віри; Але ж я маю на те докази! Так! Ваші коти лякаються знаку святого хреста! Вони мають страх перед побожним співом! Михасю! — гукнув на мене мій неоцінений пан інструктор. — А ну, перехрестися і заспівав: Святий Боже, Святий Кріпкий...

Ну, мене не треба було два рази просити!

— „Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний помилуй нас!..." — зарепетував я на весь голос.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА—ЦЕ СИЛА

Науковий збірник У. В. У.

Ювілейне видання, т. 5, Накладом УВУ, Мюнхен 1948, 8-ка, XXVIII + 255 +(1) стор.

Український Вільний Університет, оснований у 1921 р. в Празі українськими вченими, що опинилися на скитальщині після упадку незалежної української держави, мусів весною 1945 р. перенестися з Чехословаччини до Баварії, де в її столиці Мюнхені відновив свою діяльність з кінцем 1945. Про це інформує вступна стаття в цьому Збірнику проф. І. Мірчука, що в 1947/48 рр. був його ректором на українській, анґлійській і німецькій мовах. Після того слідують статті професорів і доцентів УВУ в поазбучному порядку їх авторів. Хочемо запізнати читачів з їх змістом, тримаючись речевого порядку.

Загальне значення для українознавчих дослідів мають статті пок. І. Раковського і Вадима Щербаківського. Перший подає стан антропологічних дослідів над українським народом (с.155-166) та визначення на їх основі українського антропологічного типу, що становить мішанину щонайменше 6-ох расових типів: ядранського, альпейського, середземноморського, східно-европейського (темного), сарматського (східноевропейського ясного) і нордійського; два перші типи мають перевагу, інші виступають замітно слабо. Стаття Щербаківського про звичай звертати праворуч або ліворуч (с.213-8) виказує протилежну до московської евразійської українську психіку, що в старовину творилася під впливом культур близького південного Сходу, а тепер в'яжеться з південно-західними країнами Европи.

До початків княжої доби на Україні відноситься огляд Ярослава Пастернака (с.138-48) його археологічних розкопок на Плісневському городищі в Підгірцях к. Олеська в Золочівщині, де існував княжий город Пліснеськ. На основі знахідок автор здогадується, що основали цей город наприкінці IX або в першій половині X ст. варяги, які з прибалтійської (західної) Словянщини (шляхом Висли-Бугу) привели з собою ремісників. На це наводить автор новішу німецьку літературу, забуваючи, що були це часи припливу варягів до Києва, „шляхом з Варяг у Греки" тобто з Балтійського моря понад Великий Новгород до Дніпра, яким діставалися до Києва, звідки їх князі висилали на підбій дооколичних славянських племен; Пліснеськ був у водній області Дніпра (через Припять-Стир). Західно славянська гончарська посуда могла дістатися шляхом торгівлі. До німецьких і польських дослідників, що стараються виказати звязок Західної України з областю Висли в праісторії слід ставитися критично, бо це часи, з яких лаконічні вістки маємо про цей простір в історичних джерелах, що одначе мовчать про шлях варягів Одрою чи Вислою. Знайдені в могилах здогадні варяги могли бути дружинниками київських князів, але цілком це не є доказом, що аж мусів „приїхати до Галичини варязький основник плісеського городища", коли інші городища на Україні того часу основували тубільці.

Віктор Петров розглядає методологічну проблему обрядового фолькльору „народно-календарного циклю (с. 149-54); він критично ставиться до солярної концепції в фолькльористиці, якої серед інших трималися Михайло Грушевський і Микола Сумцов, проти якої виступили О. Потебня й Ол. Весоловський, за думкою яких „у фолькльорі треба насамперед вивчати звязок уявлень, а не образів, бо саме звязок уявлень породжує звязок образів", але вони не залишили послідовних речників своєї концепції. Вихідне положення при аналізі обрядового фолькльору добачує автор у тому, що „натуралістичні уявлення первісного були натуралістично-гентильними уявленнями".

Григорій Ващенко, педагог, представляє традиційний український ідеал людини (ст. 18-25) за „Поученням" Володимира Мономаха й іншими памятками з княжої доби. Ярослав Падох виказує ідеї гуманности й демократизму в карному праві княжої України (ст. 111-128) головно за „Руською Правдою". Матвій Стахів розглядає зміну назви держави як вислід її розвитку (ст.185-9) України. Замикає княжу добу головно за памятками княжої розвідка автора цих рядків про останніх Романовичів (с.1-12), якими були не внуки Льва Даниловича, що згинули в боротьбі з татарами 1323 р., тільки нащадки Мстислава та Романа Даниловичів. За нащадка Мстислава Даниловича слід уважати останнього холмського князя Юрія Даниловича, відомого з його завіщання 1376, якому дехто з істориків (в останнє Мирон Кордуба) відмовляв автентичности, а якого згадують сучасні польські джерела: акт розмежування між Холмщиною та Люблинщиною, хроніка Янка з Чарнкова й договір між польським та литовським володарями з 1366 р.; Холмщину щойно в 1377 окупували польсько-угорські війська, 28 років пізніше від польської окупації Галичини в 1349 р. За дослідами Н. де Бавмґартена уважає автор нащадками Романа Даниловича колишніх волинських князів Острозьких (що вимерли в 1620 р.) та Заславських (вимерли в 1673 р.). Існування в першій половині XIУ ст. в родоводі Острозьких Дмитра наводить здогад, чи не слід його утотожнювати з галицько-волинським реґентом у 1340-49 рр. Дмитром Детьком, якого прізвище мало б походити від його посвояченя з галицько-волинським князем Болеславом-Юрієм II Тройденовичем. Для розвязки цієї проблеми потрібні дальші архівні розшуки на Україні і в сумежних її країнах. В статті трапилася друкарська помилка: ст. 8 рядок 19 згори надруковано: „Данила Ростиславича" має бути: „Мстиславича".

В розвідці „Український Гетьманат ХУП ст. як форма державного ладу" (ст.95-100) старається Лев Окіншевич виказати монархічний тип гетьманської влади, під час коли мимо змагань поодиноких гетьманів до скріплення своєї влади шляхом установлення дідичности, все таки українська гетьманщина ХУП ст. була республикою з доживотніми гетьманами, як польська річпосполита з доживотніми королями. Борис Крупницький наводить спогади Туре Габрієль Вельке (ст. 48-50) про союз гетьмана Мазепи з шведським королем Карлом XII.

Проблему виборних і підпомічних козаків продовж існування Гетьманщини й після її знесення в другій половині ХУШ ст. за архівними матеріялами розглядає Василь Гришко (ст.26-41).

Олександер Оглоблин дошукується українських джерел для французького „Літопису Малої Росії" Жана-Бенуата Шерера з 1788 р., (с. 87-94) і думає, що він був інспірований українськими новгородсіверськими патріотами, з поміж яких походив і згаданий ним автор „Історії Русів" Опанас Лобисевич.

Проблемою звязків творчости видатних українських композиторів ХУШ-XIX ст. з українським фолкльором та західно-европейською сучасною музикою займається Андрій Ольхівський (До питань творчої проблематики української музики, с. 101-6).

До історії української мови належать огляди Пантелеймона Ковалева про „Дативус абсолютус" в памятках старої й нової української літератури (с. 42-7) та Василя Лева про лексичні новотвори т. зв. „Крехівської Палеї" (с. 71-6) з ХУ ст., якої текст надрукував у 1899 році Іван Франко. Ярослав Рудницький виводить походження слова „ягелка" (с. 161-7) від праслов'янського кореня „аґ", оспорюючи виясновування інших мовознавців (В. Щурата, М. Тершаковця, О. Макарушки, А. Кримського й В. Сімовича), що виводили назву дівочих великодніх забав то від „глаголу" то від „гаю". Галицькі впливи на українську літературну мову в ділянці наголосу обговорює Юрій Шерех (с. 208-12). Кость Кисілевський подає питоменности говірки в околиці Станиславова й Товмача в Галичині (с. 51-8).

Матеріял для дальшого доповнення й майбутнього обслідування полоністів подає Роман Смаль-Стоцький у записаних ним зразках говірки польських партизанів (с. 168-73). Квалітативними відмінками в творах римського письменника Публія Корнелія Тацита займається Василь Стецюк (с. 180-201).

Причинками до історії новітньої української науки є статті Зенона Кузелі про організацію науково-інформаційної праці за кордоном (с. 59-65), доповідь виголошена на другому науковому зїзді в Празі 1931 року, та пок. Євгена Храпливого про Сергія Бородаєвського і його навчання кооперації в Українському Вільному Університеті (с. 202-7).

Міжнародні проблеми права розглядають Юрій Панейко (Етичні моменти в державному житті, с.129-37), Василь Орелецький (Повоєнна проблематика міжнароднього права, с. 107-10) та Юрій Старосольський (До проблеми міжнародного карного права, с. 174-84). Розрив і поневолення світових господарських звязків (с. 13-7) з підкресленням впливу політики та ривалізації в політиці між ЗДА та СССР обговорює Микола Василів.

З ділянки психології розглядає Олександер Кульчицький проблему казки в світогляді дитини (с. 66-70). Гіпноїдні стани мозгу й психічні процеси представляє Михайло Міщенко (с. 77-86).

Короткий огляд українського тексту є поданий в анґлійській і німецькій мовах, тимто для пропаганди української науки слід подбати, щоб цей Науковий Збірник УВУ знайшовся в наукових бібліотеках ЗДА і Канади.

Микола Андрусяк

За науку дорого платиться

(Докінчення зі сторони 2-ої)

переступило ще кордонів Ніси-Одри та Дарданельських проливів. Поняття великої Росії, як політичного й господарського контрагента — тільки з іншим режимом — усе ще є панівною офіційною тезою американської закордонної політики, тезою, що її ревізія вже коштує і ще коштуватиме американських податників нові грубі біліони долярів та різні „шоки" від прерізних майбутніх „несподіванок". Точнісько таксамо, як провал тези про „незрілість" Китаю і безвольність жовтої раси, поділеної на стільки-то народів, племен і віровизнань, що взаємно винищуються. Кореанська ціна це тільки одна з заплат за науку: що таке знання історії народів світу, що таке роля психологічного чинника у міжнародніх діях, що таке політична, економічна і військова розвідка, що таке координація внутрішньої і закордонної політики...

В Европі ці запити є вже банальними труїзмами, бо їх знає кожний рядовий політик і кожний студент державно-політичних факультетів. Тому европейці, які з подивом дивляться на розмах американської цивілізації, на велетенський американський промисл і всю організацію життя на просторі держави величиною акуратно европейського континенту, — ремствують на американців за їхню наївність у підході до міжнародньої проблематики, спеціяльно ж проблематики Сходу Европи, за їхню поверховність, за демократичну отвертість у справах військових та господарських тайн, за повільність у таких питаннях, як напр. мобілізація, що проводиться в Европі блискавично, а не з публично оголошуваними плянами на місяці і роки — і т. д., і т. п. Але ж у всій цій критиці американського способу думання і діяння нема зрозуміння одної правди: Злучені Держави це ж страшенне молода держава, що американці — це наймолодша в е л и кодержавницька нація, і що вони тому не могли здобути вже досі те все знання всебічного життя великої державної потуги (отже й у закордонній ділянці), що його можна здобути тільки довгим, довгим практичним досвідом. Оця молодість американської дипломатії, американського ресорту закордонних справ, велетенського американського військового апарату, — оця молодість американської держави є, здається, праджерелом тих усіх трагічних непорозумінь, за які платить і ще довго платитиме Америка, як за практичну науку. І тому й ми, що вчимося пізнавати Америку, не пізнаваймо її поверховно та не судім по її помилках. Ми порівняймо їх із трагічними помилками старих народів і держав та з нашою власною українською розхрістаністю і тоді будемо вибачливі: Америка може дозволити собі платити високу ціну за науку. Сумно тільки, що покищо до тієї ціни є включена також доля цілих інших народів, включно з українським.

Большевицькі суди

(Докінчення зі стор. 2-гої).

Декотрі слідчі запрошують в'язня на обід. На столі стоять усякі страви, від яких у голодної людини аж голова крутиться. Коли в'язень ковтне перший кусок, то тарілку і їжу від нього забирають і *пропонують підписати заяву* про вину, бо, мовляв, „обід не втече"...

При слідстві приводять „свідків", яких в'язень ніколи в житті не бачив. Ці „свідки" заявляють, що належали з обвинуваченим до організації, яка мала ціль повалити „народню владу" в советській Німеччині.

Коли хто підпише признання, то вже його пошлють туди, „де козам роги правлять". Засилають на каторжні роботи в Сибір, бо Москві потрібні люди для індустрії.

Не все вживають засобів грубого примусу биттям або загрозами. Є способи на перший погляд майже „невинні". В'язня садовлять на невисокий стілець, при чім він мусить тримати свої ноги рівно, не згинаючи. По кількагодиннім сидінні ноги в'язня напухають, і він не може навіть ходити. В такому стані воля людини втрачає відпорність, вона, щоб позбутися дальших мук, готова визнати кожне обвинувачення.

Звичайно, на публичних процесах може статися, що в'язень відкличе свої вимушені „признання". Але й на це московські кати знайшли спосіб: вони роблять для в'язня „пробний процес". Коли він ствердить свої признання на такому процесі раз, то, з обережности, цю саму пробу ще повторять. Коли ж в'язень заперечить те, що заявляв на слідстві, то пробний процес повторюють не один раз, і в'язень врешті не знає, чи то „проба" чи справжній процес: він бачить прокуратора, суддів, оборонців, представників преси, глядачів і переконується, що вже нема йому ніякого рятунку. Мусить підтвердити те, що визнав на слідстві, а то знов буде мусіти переносити муки. Деколи в'язень хоче мати жахний кінець ніж переживати безконечний жах...

Так, очевидно, „призналися" опозиційні комуністи на процесах у Болгарії (Костов), в Угорщині і інші. Як бачимо, система комуністичного терору дуже „проста".

В. С.

ПОМЕР ІВАН ПЕТРУШЕВИЧ

В прекрасній Каліфорнії, 28. липня 1950 року, відійшов на вічний спочинок один з дуже заслужених українців — Іван Петрушевич.

Покійний був родом з Єзуполя, Галичина, та походив з славного роду Петрушевичів, який видав багато ревних працівників на народній ниві. Кінчив гімназію в Станиславові, а університет у Львові. Будучи природним лінґвістом, опанував англійську і французьку мову ще в Галичині, а в 1901 році поїхав до Лондону і там покінчив університет з титулом Местер оф Артс. Вернувши до Галичини працював Покійний при заложенню спілок каси Райфанзена, а згодом став секретарем при Науковім Товаристві ім. Шевченка у Львові. Пізніше став перекладати англійську кляснку на українську мову для Літ. Наук. Вістника.

В 1913 році прибув до Канади і став працювати при українській е л е в е й торській збіжевій компанії, а невдовзі покликано його на головного редактора української католицької газети, „Канадійського Русина".

В 1918 році вислано його від канадійських українців як делеґата на Мирову Конференцію до Парижа. По конференції стає він секретарем делеґації Західно-Укр. Республіки до Лондону, де перебув до 1923 року. В цім році вертає до Канади, а згодом переїздить до Лос Енджелес на сталий побут. Дістається до фільмової студії на сценариста і працює з фільмовим директором графом фон Берґом. Пізніше пеерходить до Пасадени (12 миль з Лос Енджелес) і дістає працю в головній бібліотеці.

В 1943 році заснував Українську Секцію при Гуверівській Бібліотеці в Пало Алто, Каліфорнія, віддаючи їй всю свою велику збірку книжок. Але що така праця потребувала нових сил, тому в 1945 році Покійний запросив видніших українців на збори до хати панства Колсунів в Річмонд, Каліф. і там засновано „Українське Бібліотичне Товариство в Каліфорнії", яке перебрало опіку над Українською Секцією і обовязок спільної праці з Бблiотекою Гувера при Ліленд Станфорд Університеті в Пало Алта, Каліфорнія. На цих зробах були присутні: пані Текля Данис з Сан Франсиско, панство Іван і Марія Колсуни з Річмонд, Григорій і Наталка Скеґар з Галивуд, проф. В. Тимошенко з Пало Алта., Михайло Підгірний з Сан Франсиско. До Комітету дібрано (за писемною згодою) проф. Р. Придаткевича і паню Тетяну Орлик з Філан, Каліф., яка рівнож прислала 5 пак книжок до Укр. Секції. Пізніше приступив П. Теслюк з Сан Франсиско, який покрив усі початкуючі видатки нового товариства.

В 1945 році відбулася в Сан Франсиско міжнародна конференція, на якій основано Організацію Обєднаних Націй. З нагоди цеї події вислали своїх представників політичні представництва американських і канадійських українців. Ці представники запросили Покійного до свого складу на дорадника та учасника в нарадах.

Повище нехай буде доказом, як багато зробила одна людина, яка мала охоту і добру волю прислужитися чимсь для свого народу.

Каліфорнійська Земля нехай заступить Тобі Друже Українську Землю, яку Ти так щиро

Д-р Григорій Скеґар,
секретар Укр. Бїб. Тов.
в Каліфорнії.

МУЗЕЙ МИСТЕЦТВА

За останній рік колекція т. зв. державного музею українського мистецтва в Києві поповнилася творами видатних українських листців-малярів: Святославського, Васильківського, Пимоненка, Мурашка. Деякі твори мистців-українців, які переховувалися в Третяковській галереї в Москві, а це Пузиркова „Чорноморці", Меліхова „Молодий Шевченко у Брюлова", перейшли на власність музею в Києві. Крім того, музеєві передано творчість найновіших лавреатів сталінської премії.

ВІСТІ З УКРАЇНИ

(Нотатки з совєтської преси)

ШКОЛИ ГОТОВІ ДО НАВЧАННЯ

В усіх областях і районах України населення зобов'язане вільні хвилини віддавати на працю для підготовки шкільних приміщень до нового року. В околиці Проскурова роботи вже закінчуються.

ЧЕРВОНИЙ ҐРАНІТ ДЛЯ МОСКВИ.

Біля станції Тік, сталінської залізниці, видобувається червоний ґраніт високої якости, який не поступається перед уральським. Ґраніт відправляється у Москву для личкування високих будівель. Недавно тому до Москви відправлено суцільну ґранітну скелю вагою понад 80 тон. З неї має повстати пам'ятник, що зображатиме групу трудящих, які несуть труну Леніна...

В КІРОВОГРАДІ

відбулося обласне свято піонерів і школярів, присвячене закінченню навчального року. В ньому взяли участь 9 тис. дітей. В театрі ім. Кропивницького відбувся самодіяльний концерт. У Миколаєві тривала обласна олімпіяда художньої с а м о д і я льности шкільної молоді.

(У. Думка).

ПОРАЗКА ЧЕРВОНИХ В КОРЕЇ

(Докінчення зі стор. 1-ої)

На самому південному фронті, де американські сили були відступили минулого тижня кілька миль зі здобутого терену в напрямку на Чінджу, щоб вирівняти і скоротити фронт на лінії ріки Нактонґ, — відбувалися тільки льокальні бої. Натомість південно-корейські з'єднання морської піхоти, сильно піддержані воєнними кораблями, зробили успішний десант на острові Кодже, на південь від Масан, та продовжують опановувати його терен.

Рівночасно з повідомленням про ці значні успіхи аліянтських оборонців Південної Кореї, в головній квартирі ген. Мек Артура стверджується, що ворог перегруповує свої головні сили, стягає останні резерви та готовиться до чергової спроби генерального наступу на Тайґу і звідси на Пусан. Підготовку до цього наступу ведеться в районі міста Вейґван, де зібрано три повні і частини четвертої північно-корейських дивізій. В американському повідомленні стверджується, що „ворожа підготовка до чергового наступу на Тайґу є досить наявна, хоча, здається, вона має труднощі в започаткуванні наступі". З'єднання американської авіяції ці труднощі відповідно вдержують і збільшують.

ПІВДЕННА КОРЕЯ ПРОТИ ПРОТЕКТОРАТУ

Лейк Соксес, 21. серпня. — У зв'язку з індійським доманганням, щоби Об'єднані Нації проголосили свої „воєнні цілі" в Кореї, як і увисліді дотеперішніх дискусій в Раді Безпеки, — деякі члени Об'єднаних Націй почали видвигати думку, що після перемоги над комуністичним аґресором в цілій Кореї повинен бути встановлений протекторат Об'єднаних Націй. Південно-корейський амбасадор у Вашинґтоні гостро виступив проти такого пляну, називаючи його „неймовірним".

АМЕРИКАНСЬКИЙ ХІРУРҐ В БУРМІ ЗААРЕШТОВАНИЙ ЗА ДОПОМОГУ ПОВСТАНЦЯМ

Ранґун, Бурма, 21. серпня.— Місцеві власті заарештували відомого американського „хірурґа Бурми", д-ра Ґордона С. Сіґрейва, закидуючи йому допомогу повстанцям Карена. — Місцева американська амбасада назвала це „важкою справою", здержуючись від дальших коментарів. Речник уряду Бурми заявив, що одною з провин д-ра Сіґрейва є теж допомога при втечі через китайський кордон повстанському провідникові Нав Сенґові.

У.К.К. ДЯКУЄ УНСОЮЗОВІ

(Докінчення зі стор. 1.)

„Пересилаючи відомість про те на Ваші руки, висказуємо побажання, щоб цей богатомовний приклад щирої жертвенности Українського Народного Союзу послужив дороговказом для всіх інших українських установ та організацій, нехай би і вони зрозуміли незвичайно важливі завдання Українського Народного Фонду та усвідомили собі, що жертвенність є найкращим доказом правдивої підтримки визвольних змагань українського народу за Самостійну Соборну Українську Державу.

„Разом з подякою просимо приняти і наші щирі побажання, щоб Ваша установа дальше кріпла і процвітала для добра української спільноти в Америці та на честь і славу Свободолюбної України."

СЕНАТОРИ ЗА ДУХОВУ ОФЕНЗИВУ ПРОТИ КРЕМЛЯ.

Вашинґтон. — Двадцять вісім сенаторів візвали президента започаткувати „психологічну й духову офензиву проти Кремля" Ціллю такої пропаганди було б „зближення народів американського й російського, щоб довести до братерства".

Сенатори хочуть заговорити до російського населення понад голови кремльських диктаторів і заявити йому, що ми хочемо жити в згоді з народом і нехай нарід скаже своїм володарям, щоб вони не приневолювали американців до війни проти росіян. Сенатори думають, що така пропаганда захитає Політбюром. Вони сказали репортерам, що президент висловив свою згоду на таке діяння.

„НАЙГРІЗНІШІ ВОЇНИ". Такими вважає дехто гарних членів Жіночого Корпусу Армії (Вімен'с Арми Корпс, або скорочено ВАКс), що можуть „роззброїти" кожного вояка. На фото: „ВАКси" Аніта Джоб з Канзас, Галина Новак з Ню Джерзі, Опел Коловей з Арканзо, Джеймел Аттер з Масачусетс і Джералдайн Стренґ з Ню Йорку, вправляються у Форт Гемилтон в Брукліні в орудуванні „не-їхньою" зброєю.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ВИДАВ ЗАЗИВ ДО ЖЕРТВИ КРОВИ ДЛЯ КОРЕЇ

Вашинґтон. — Американський Червоний Хрест видав зазив до жертви крови для вояків Обєднаних Націй, які тепер воюють у Кореї. Досі запаси крови для ранених вояків приходили від добровольців, вояків та цивільних, з Японії. Тепер ці жертви мусять бути поширені на всіх мешканців Злучених Держав Каже управа А. Ч. Х. — Ще в липні оповістив секретар оборони Луї Джансон, що А.Ч.Х. назначений урядовою агенцією для збирання крови в користь наших вояків і для скординування кровних діянь та засобів в цілій країні. Програма збирання крови діє тепер у 34 регіональних осередках і 46 рухомих частинах, а теж в шпиталях у 38 стейтах. Там, де нема установ А.Ч.Х., будуть настановлені спеціяльні станиці. Перевіз призбираної крови буде відбуватися правильно з Західного побережжя до Японії військовими повітряними транспортами.

САТЕЛІТИ ПРИЗНАЮТЬСЯ ДО НЕУСПІХІВ

Відень, 21. серпня. — „Народно-демократичні" сателіти Совєтського Союзу вже не скривають факту, що наказані їм Москвою пляни „здоганяти і переганяти Америку" господарською продукцією не мають жадного успіху. В Румунії, Болгарії, Мадярщині та в Польщі і Чехословаччині далеко не виконано виробничих плянів. Головну вину за це звалюється на „недостачу дисципліни" серед робітництва, ще не „перевихованого" — виходило б — на цілком покірних рабів.

„ПОЗА БРУНАТНОЮ ЗАСЛОНОЮ".

Під таким заголовком містить щоденник Ню Йорк Таймс спомини д-ра Павла Шмідта, головного перекладчика мов і товмача німецького міністерства закордонних відносин за часів Гітлера. Тому, що д-р Шмідт був приявним на тайнир переговорах, ведених Гітлером з Мусоліним і іншими визначними людьми в часах, які попередили світову війну, можна надіятися від нього цікавих ревеляцій. Шмідт вступив на службу німецького міністерства в 1923 р., пережив війну і був свідком на суді проти націстів в Нюрнберґу в 1947 р. Спомини його мають бути видані окремою книжкою.

НІМЕЧЧИНА ГРАТИМЕ РОЛЮ В ОБОРОНІ ЕВРОПИ

Франкфурт, 21. серпня. — Речник Американського Високого Комісаріяту в Німеччині вчора заявив, що Західно-Німецькій Федеративній Республіці буде признана „роля" в оборонній підготовці Західної Европи та що німці братимуть участь в рішеннях, яка ця роля повинна бути. Він додав, що кінцеве рішення в цій справі вимагає ще затвердження урядів заінтересованих европейських країн та ЗДА. Здогадуються, що таке рішення буде винесене на найближчих нарадах міністрів закордонних справ — Франції, Британії і ЗДА в Ню Йорку в наступному місяці.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 3. серпня 1950 року помер в 65. році життя член від. 328 УНСоюзу

ІВАН СКОРНИЙ.

Покійний походив зі села Яловичі, пов. Золочів, Зах. Україна. Полишив у смутку жену Катерину та дітей Олену й Івана. Похорон відбувся 5. серпня, а поховано покійного на цвинтарі св. Йосифа в Бавнбрук, Н. Дж.

В. И. П.

С. Василишин, секр.

„ХЛІБ ДЛЯ СПРАВИ МИРУ"

Цьогорічні жнива і вивіз хліба з України проходять під гаслом „віддамо наш хліб для зміцнення справи миру", „справу миру обстоїмо, зміцнюючи і розбудовуючи велич СССР". Обертаючи ті кличі в другий бік, совєтська влада найбільш суворо переслідує колгоспників, які не виконують усіх вимог партії у жнивах. Їх карають, очевидно, як „ворогів миру", „прибічників англо-американських імперіялістів", зрадників совєтської батьківщини". За таку провину совєтський закон передбачає кару смерти.

СВЯТО ПІСНІ

Цими днями відбулося в Золотоноші на Полтавщині. В ньому взяли участь 36 хорових самодіяльних гуртків. Виступав хор з 1,200 співаків.

ТАРЗАН, ч. 2412. Не знав, що дальше почати.

Вид далекого міста наповнив Луї радощами. Аж тепер міг думати про втечу.

Цілу ніч Ренді сторожив Діяну, аж над ранком заснув з перетоми...

...а нагорі, незвісний їм, мовчазний опікун, сидів на сторожі.

Ранком вони збудилися відсвіжені... і голодні. В біді вони пригадали собі, що Скондер забрав усі припаси харчів.